

สถานการณ์และแนวโน้มทางสุขภาพของประเทศไทย ปี 2561-2563

เมื่อปลายเดือนมีนาคม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้จัดประชุมเกี่ยวกับทิศทางในอนาคตของ สสส. และมีการนำเสนอข้อมูลที่นำเสนอจากสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย หรือ TDRI (Thailand Development Research Institute) เกี่ยวกับแนวโน้มทางสุขภาพของประเทศไทย มีสาระสำคัญที่น่าจะนำมาแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกัน

ในการประชุมวันนั้น ผู้นำเสนอจาก TDRI คือ รองศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์ ได้กล่าวถึงสถานการณ์ในประเทศ 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านเศรษฐกิจและความเหลื่อมล้ำ (2) ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม (3) ด้านสุขภาพ (4) ด้านเทคโนโลยีเพื่อสุขภาพ และ (5) ด้านการเมืองและการปกครอง

เนื้อหาที่นำเสนอในแต่ละด้านล้วนมุ่งไปที่ผลกระทบต่อด้านสุขภาพของประชาชน อย่างเช่น สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจและความเหลื่อมล้ำ เป็นประเด็นทางเศรษฐกิจที่นำไปสู่ปัญหาสาธารณสุข เช่น เศรษฐกิจการท่องเที่ยวที่กำลังเฟื่องก็ทำให้เกิดปัญหาการเพิ่มอุบัติเหตุนอกจากการเดินทาง โรคอุบัติใหม่ การเคลื่อนย้ายเชื้อโรค การแย่งกันของทรัพยากรด้านสาธารณสุขจากการส่งเสริมความเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ หรือ medical hub เป็นต้น รวมทั้งการแข่งขันทางการค้าทำให้ผู้บริโภคเพิ่มความเสี่ยงต่อโรคจากการบริโภคสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น เหล้า บุหรี่ อาหารหวาน-มัน-เค็ม เป็นต้น ส่วนสถานการณ์ด้านสังคมครอบคลุมถึงโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนไปเนื่องจากประชาชนมีอายุยืนยาวขึ้น

ซึ่งทำให้มีปัญหาด้านสุขภาพผู้สูงอายุที่จะเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกัน การขยายตัวของเขตเมืองและการย้ายถิ่นทำให้โครงสร้างครัวเรือนเปลี่ยนไป เกิดภาวะเด็กและผู้สูงอายุอยู่ด้วยกันตามลำพัง ประกอบกับวัยรุ่นมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศสัมพันธ์มากขึ้น เป็นผลให้เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อมและไม่พึงประสงค์ รวมทั้งการเพิ่มอัตราป่วยของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในเด็กวัยรุ่นและเยาวชนอายุ 15 - 24 ปี ซึ่งยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในด้านเทคโนโลยีเพื่อสุขภาพมีการกล่าวถึงการขยายเครือข่ายโทรคมนาคมและการใช้ประโยชน์จากโมบายแอปพลิเคชัน ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลสุขภาพมากขึ้น

ส่วนด้านการเมืองการปกครองก็กล่าวถึงการขาดประสิทธิภาพของการทำงานในภาครัฐ แต่ก็มีโอกาสจากการปรับโครงสร้างการบริหารงานในเชิงพื้นที่ เช่น การยกระดับองค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นเทศบาลและการจัดแบ่งเขตสุขภาพ ซึ่งจะช่วยพัฒนาการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ได้ดีขึ้น

ในส่วนของคุณภาพด้านสุขภาพนั้น มีการนำเสนอสาระสำคัญ 4 ประเด็นคือ

1. อายุคาดเฉลี่ยของคนไทยสูงขึ้นกว่าค่าเฉลี่ยของประชากรโลก โดยเมื่อปี พ.ศ. 2558 อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดเท่ากับ 74.9 ปี และอายุคาดเฉลี่ยที่มีสุขภาพอยู่ หรือ health adjusted life expectancy (HALE) เท่ากับ 66.8 ปี
2. อัตราการตายในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี เท่ากับ 12 คนต่อการเกิดมีชีพหนึ่งพันคน และการจมน้ำตาย

เป็นสาเหตุหลักของการตายที่ป้องกันได้ในเด็กรวยดังกล่าว โดยแนวโน้มลดลงเพียงเล็กน้อยในช่วงหลายปีที่ผ่านมา

3. ความสูญเสียปีสุขภาวะของประชากรไทยปี 2557 เท่ากับ 14.9 ล้านปี คำนวณเป็นความสูญเสียเท่ากับ 2.4 ล้านล้านบาท โดยมีสาเหตุหลักจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง หรือ NCDs (noncommunicable diseases) และอุบัติเหตุ
4. ในปัจจุบัน คนวัยทำงานเป็นโรค NCDs เพิ่มขึ้น และพบในคนอายุน้อยลงเป็นลำดับ โดยสัดส่วนการตายก่อนวัยอันควรจากโรคติดต่อเรื้อรังสูงเกินร้อยละ 50

ในส่วนของ NCDs เนื้อหาที่น่าสนใจระบุว่า เป็นโรคที่วัยสูงอายุเป็นมากที่สุด แต่ก็ยังระบุว่า เป็นสาเหตุสำคัญของการตายก่อนวัยอันควรของประชาชน ก็แปลว่า โรคกลุ่มนี้ทำให้ประชาชนตายก่อนถึงวัยสูงอายุ ทั้งนี้เพราะประชาชนมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อโรค ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวก็คือสิ่งที่ระบุในตัวชี้วัด NCD โลกหรือ 9 Global NCD Targets ซึ่งได้แก่การดื่มเหล้า สูบบุหรี่ กินอาหารที่มีเกลือและโซเดียมสูง ไม่ออกกำลังกายเท่าที่ควร การเป็นโรคอ้วนและเบาหวาน เป็นต้น ตัวชี้วัดดังกล่าวกำหนดว่า เป็น

ภาวะของประเทศต่างๆ ที่จะช่วยกันลด NCDs ลงโดยการดำเนินการให้ประชาชนลดการดื่มเหล้าลงร้อยละ 10 ลดจำนวนผู้สูบบุหรี่ลงร้อยละ 30 ลดการบริโภคเกลือและโซเดียมลงร้อยละ 30 เพิ่มการมีกิจกรรม ทางกายร้อยละ 10 ลดความชุกของภาวะความดันโลหิตสูงร้อยละ 25 และควบคุมไม่ให้โรคเบาหวานและภาวะอ้วนเพิ่มมากขึ้น

รายงานของผู้เชี่ยวชาญ TDRI มีประโยชน์ที่ให้มุมมองต่อปัญหาสาธารณสุขในภาพกว้าง แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง และการพัฒนาเทคโนโลยี กับสภาวะสุขภาพของประเทศ เป็นตัวอย่างที่ดีในการติดตามสถานการณ์ทางสาธารณสุขที่ผู้ติดตามควรมีความรอบรู้ถึงปัจจัยต่างๆ ที่ผลต่อสุขภาพของประชาชน

การติดตามสถานการณ์สุขภาพเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับนักสาธารณสุขทุกระดับ ซึ่งจะต้องพัฒนาตนเองให้ทันสมัย ทันท่วงทีเหตุการณ์อยู่เสมอ รับรู้และเข้าใจแนวโน้มของปัญหาต่างๆ และแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม โดยสวมบทบาทของนักกำหนดนโยบาย นักวิชาการ นักวิจัย หรือนักปฏิบัติการ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณสุขที่สอดคล้องกับสถานการณ์จริงของประเทศ

วิวัฒน์ โรจนพิทยากร
บรรณาธิการ